

39366.11

br 80

UČITELJ
V BOJU PROTI
ALKOHOLIZMU.

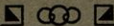

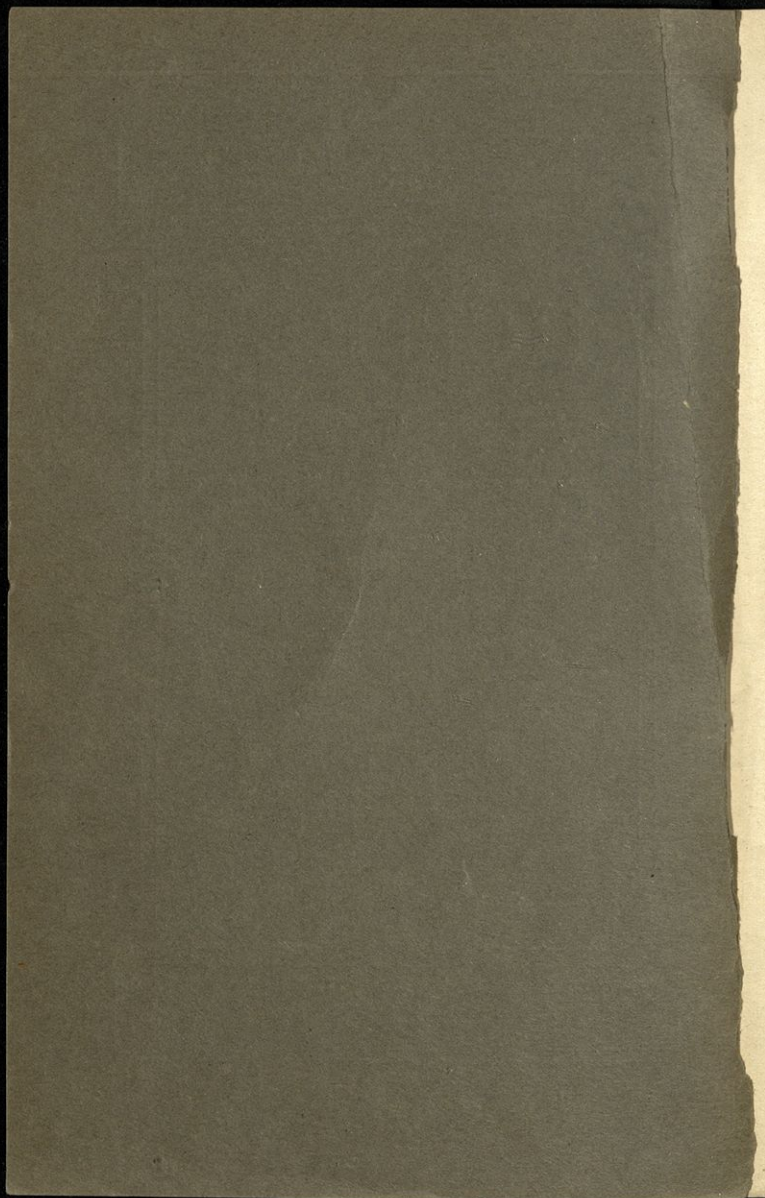
Sestavila nadučitelja
Ivan Štrukelj in Rudolf Horvat.

V LJUBLJANI 1911.
Izdalo in založilo društvo »Abstinents«.

Tisk J. Blasnika nasled. v Ljubljani.

Učitelj

v boju proti alkoholizmu.

Sestavila nadučitelja

Ivan Štrukelj in Rudolf Horvat.

V LJUBLJANI 1911.

IZDALO IN ZALOŽILO DRUŠTVO „ABSTINENT“.

Tisk J. Blasnika nasled. v Ljubljani.

39366/1

030043147

Odlok c. kr. deželnega šolskega sveta v zadevi alkoholizma.

Št. 3863 ex 1909.

Ljubljana, 19. januarja 1910.

C. kr. deželni šolski svet za Kranjsko.

Ravnateljstvom vseh javnih in zasebnih srednjih šol, moških in ženskih učiteljišč, c. kr. mestnemu šolskemu svetu v Ljubljani ter vsem okrajnim šolskim svetom na Kranjskem.

Z ozirom na splošno priznano škodljivost uživanja alkoholnih pijač in razširjenje alkoholizma, kakor tudi prepričani o tem, da more poleg roditeljske hiše šola zelo vplivati na njej izročene otroke in da je poklicana k sodelovanju v boju zoper alkoholizem, ter da se morejo s pravim in smotrenim delovanjem ravno na tem polju doseči zaželjeni uspehi: se smatra c. kr. deželni šolski svet poklicanega, predpisati ravnateljstvom in okrajnim šolskim oblastem, da naročijo učiteljstvu vseh tuzemskih javnih in privatnih srednjih šol, moških in ženskih učiteljišč, kakor tudi vseh ljudskih in meščanskih šol, da naj porabijo vsako priliko, ki se nudi pri poučevanju posameznih predmetov, da opozarjajo njim izročeno mladino opetovano in z vsem poudarkom na škodljivost in nevarnost uživanja alkohola.

Posebno je treba pozvati učitelje naravoslovja na srednjih šolah in zdravniške docente, katerim je po-

verjen pouk v somatologiji in šolski higieni na moških in ženskih učiteljiščih, da naj v tej smeri intenzivno vplivajo na učence in gojence.

C. kr. nadzornikom naj se naroči, da sprejmejo prilično v program okrajnih učiteljskih konferenc referate o škodljivosti uživanja alkohola; da vzpodbujajo učiteljstvo, naj si sestavi primerne tozadevne učne slike za vsakdanjo, zlasti pa še za ponavljalno šolo, in da imajo na učiteljskih zborovanjih predavanja o tej stroki, — pri čemer opozarjamo, da se sme dovoliti dotičnim docentom (v smislu najvišjega odloka z dne 16. januarja 1909, šte. 7194 iz l. 1908) odškodnina potnih troškov in primerna nagrada.

Da si preskrbe potrebnih docentov, naj se c. kr. okrajni šolski nadzorniki obrnejo neposredno na društvo „Abstinent“ v Ljubljani. Za zbirke učil na srednjih šolah, na moških in ženskih učiteljiščih in na ljudskih in meščanskih šolah naj se, če le možno, nabavi poučna stenska slika: „Škodljivi vpliv alkohola na telesne organe“ od dvornega svetnika profesorja dr. Weichselbauma in dr. C. Henninga, ki je izšla v založbi dvorne in državne tiskarne na Dunaju (ministrska naredba iz l. 1905). Cena, skupno s tekstom 4 K, za šole po posredovanju društva proti pijančevanju ali družbe „Lehrmittelzentrale“ na Dunaju 2 K.

Kustosom knjižnic, kakor tudi učiteljem in ravnateljem občnih ljudskih in meščanskih šol (in sicer slednjim v smislu najvišjega odloka z dne 29. marca 1902, šte. 802), ki imajo (z ministrskim odlokom z dne 15. decembra 1871, šte. 2802, ministrske naredbe šte. 60 iz 1872) pravico voliti, katere knjige naj se sprejmejo v šolske knjižnice, naj se naroči, da gledajo na to, da bodo zastopane tudi knjige, ki merijo na omejitev

alkoholizma. Knjige pa, katere — četudi samo v posameznih berilih ali poglavjih — povečujejo uživanje alkohola ali pa vzpodbujajo k njega uživanju, oziroma opisujejo pitje kot nekaj samoobsebi umevnega ali nedolžnega, naj se sploh ne vsprejemajo v šolske knjižnice.

Ravnateljstva srednjih šol, moških in ženskih učiteljšč, kakor tudi okrajna šolska oblastva naj skrbе, da se bo tudi pri nabavanju knjig za učiteljske knjižnice obračala zaslužena pozornost takim publikacijam, ki obravnavajo alkoholno vprašanje. Končno naj se odrasli in starši ob priliki takozvanih rodbinskih večerov na primeren način poučijo, kako da lahko svoje otroke najgotoveje obvarujejo pred uživanjem alkohola. Učencem in gojencem naj se že tekom šolskih let priporoča popolna ali vsaj kolikor mogoče velika zdržnost od uživanja opojnih pijač.

Ker pa zgled najbolje pospešuje dobre običaje in plemenito življenje, naj se deluje na to, da se bodo učitelji in odgojitelji v prisotnosti šolske mladine, zlasti pri prirejevanju šolskih izletov, sami zdrževali uživanja opojnih pijač.

C. kr. deželni predsednik:

Schwarz l. r.

Učitelj v boju proti alkoholizmu.

Ivan Štrukelj.

U v o d.

Upam, da ga ni tovariša, ki bi mi ugovarjal, češ, še tega mi je treba! Učitelji ljudstva smo, med ljudstvom živimo in vidimo žalostne, prežalostne posledice nezmernega uživanja opojnih pijač. Nezmerno pijančevanje je izvor raznim boleznim, je izvor akutnega in kroničnega zastrupljenja, izvor nenravnih dejanj, povod samomorom, raznovrstnim nesrečam, umobolu, zločinom; je rušilec družinske sreče, pomnoževalec uboštva, proletarijata, gorja! In statistika nas uči, da je vsak deseti mrlič žrtev alkohola. Stritar pravi: „Žganje pomori jih več, kakor kuga, glad in meč“.

Od 100 blaznih — jih je 30 vsled alkohola,
od 100 postopačev je 79 obsojenih, ker so se vdali
alkoholu,

od 100 nenravnih dejanj povzroči jih alkohol 77.

Kaj drastično nam opisuje pijanca Sv. Bazilij, ko piše: „Oči ima, pa ne vidi, ušesa ima, a ne razume, noge ima, vendar ne more hoditi; res, oči ima, ki jih včasih obrača, kakor leščerbe, a mu vse drugače kažejo — tako, da ima stole za — otroke, okna za vrata, gnoj za posteljo!“

Grozno vpliva alkohol na potomstvo.

Profesor Pelman je dognal o neki pijanki, ki je imela sredi 18. stoletja več otrok in od teh 709 potomcev, da je bilo 106 nezakonskih, 142 beračev, 64 jih je morala občina preživiti, 181 je bilo prostitutk, 76 radi zločinstva obsojenih, (med temi 7 morilcev). V 75 letih je stala ta gadja zalega 5 milijonov mark!!

Toda dovolj o tem! Starih pijancev ne poboljšamo, (vsaj vseh ne), pri otrocih začnimo! Profesor Sepp pravi: „Vse, kar je človeškemu organizmu škodljivo, škoduje mu desetkrat bolj, dokler je še v rasti“. Mnogokrat se pokažejo posledice še le pozno.

Prvič si oglejmo vpliv alkohola na telo otroka!

Profesor Forel je na VIII. protialkoholnem kongresu na Dunaju povedal, da je 10 pijanosti vdanih družin rodilo 57 otrok; 12 jih je kmalu umrlo, 36 je bilo idiotičnih, božjastnih, bolnih na možganih, le 9 je bilo normalnih! 10 treznih družin je pa rodilo 61 otrok, od katerih jih je le 5 kmalu umrlo, 50 ostalo normalnih in samo 6 v rasti zaostajalo.

Kneipp pripoveduje sledeči slučaj: Neka grofica mu je pripeljala dva 6—7 let stara otroka, ki sta bila še le toliko razvita, kakor otroci v normalnih razmerah 2—3 let. Preiskava je dognala, da sta že od nežne mladosti dobivala razna močna vina, pa pri tem tudi najboljšo hrano. Vkljub temu sta bila prava pohabljenca, ki sta postala žrtev opojnin.

V curiških ljudskih šolah so l. 1894/95 zdravniško preiskali 19.947 otrok v letih 6—7 in sicer je bilo 10.075 deklic, 9872 dečkov. Preiskava je dognala, da je bilo le 17% dečkov in 20% deklic — normalnih!

Dr. Demme je napravil s 27. otroki, ki so bili v razvoju zaostali, preiskavo in je prišel do zaključka, da je bil devetnajstim otrokom vzrok zaostanka — alkohol!

Dr. Frick, curiški zdravnik, je konstatiral, da so otroci, ki so navajeni na razne opojnine, mnogo bolj boleznì podvrženi, kot njih sovrstniki, ki opojnin ne poznajo. Imenovani tudi navaja razne bolezni, kakor: krč, božjast, trganje itd. Dokaz, da so omenjene bolezni resnične posledice alkohola, navaja dejstvo, da nehajo, ko se opuste opojne pijače. In kateri izmed tovarišev še ni prišel do sličnih skušenj!

Da, po vsej pravici smemo reči z direktorjem Waldschidtom: Alkohol je eden izmed največjih sovražnikov otroškega telesa, učinkuje uničevalno na razkrojitev otroškega organizma in ovira njegov normalni razvoj.

Velike važnosti je za učitelja, da pozna vpliv alkohola na otroške možgane; vpliv, ki učno in vzgojno delovanje najbolj ovira.

Pogubni vpliv alkohola se kaže zlasti v tem, ker vsled prodiranja v najfinejše žilice možganskega krvnega zistema posamezne možganske stanice direktno načnè in jih počasi mehanično razkroji; indirektni vpliv pa se pojavlja, da po alkoholu oslABLJENA kri posameznih sestavin možganske substance ne more pravilno in redno hraniti. Umljivo je torej, da taka in enaka razkrojenja možganske tvarine delovanje duha zelo ovirajo. Nasledki alkohola so, da učenčevemu razumu vzamejo možnost hitro zaznavati, misliti, razsojevati in se spominjati. Znanost in izkušnja sta dognali, da tudi najmanjša množina zaužitega alkohola omejuje in ovira pazljivost in čilost (svežost) duha. Vsaka kapljica alkohola ovira sprejem zunanjih vtiskov; posledica tega je, da niso mogoča pravilna zaznavanja in predstave. Če nam pa manjka zaznav in predstav, nam ni mogoče spraviti naših misli v pravo zvezo in harmonijo: du-

ševno delo je ovirano, če ne že popolnoma omejeno. Ker torej zavira alkohol delovanje razuma, otežuje tudi učiteljevanje in onemogočuje dosego učnih smotrov! Emil Bauer, šolski ravnatelj na Dunaju, je prišel do sledečih rezultatov: Pri 591 otrocih je opazoval njih uspehe in je prišel do zaključka, da so le oni otroci, ki so brez opojnin živeli, dobivali zaznamek „prav dobro“, a oni, ki so opojnine uživali — „nezadostno“.

Dr. Rein (Jena) nam kliče svareče: „Nervoznemu času se ne more dovolj zabičati, da uživanje opojnin ne ovira nervoznosti mladine, ampak jo neguje in pospešuje! Koliko naša mladina po uživanju piva zgubi duševnih zmožnosti, ki bi jih lahko uporabila v prid svojemu narodu, ni moči izreči“.

In Goethe pravi o Schillerju, da ni nič kaj posebnega napravil, kadar je ob vinu delal.

A čemu bi še taval okoli! Vsak učitelj se je gotovo že sam prepričal, da otroci pijancev daleč zaostajajo za onimi, katerih starši trezno živijo. Dejstvo je tudi, da so otroci ob pondeljkih mnogo bolj nezmožni slediti pouku, kakor ob drugih dneh. Zakaj? Mnogo staršev si v nedeljo pri kosilu privoščijo pijačo in jo daje tudi otrokom; drugi, ki ga doma ne pijejo, gredo z otroci v gostilne, in tako pridejo otroci v ponedeljek z omeglenimi možgani v šolo, da so učitelju večkrat v uganko.

3.

Kako nam služijo v protialkoholni namen šolski predmeti.

Jezikovni pouk.

Središče jezikovnemu pouku je šolsko berilo; — le žal, da mu manjka berilnih sestavkov, ki bi bili namenjeni proti nezmernosti!

Mislím, da ni niti enega berila v abstinentnem zmislu.

Tu pa tam je kak pregovor, a vse premalo; še vseh Slomškovih ni. Vkljub temu pa bode vnet učitelj dobil berilne sestavke, med katere bode lahko vpletel in opisoval prelepo čednost: zmernost.

V naš namen nam lahko služi tudi pravopis in spisje. Učenci srednje stopinje že lahko opišejo, seveda po navodilu učitelja: požrešnost volka, lakomnost psa, sladkošnednost miške itd. — V višjih oddelkih pa se lahko obravnavajo teme: nasledki nezmernosti, vzroki uboštva, kako si človek ohrani zdravje? varčnost, korist vode, razlaga se pomen pregovorov itd.

Pregovori se kaj lahko uporabijo pri lep opisju. Pesmic, ki bi opevale zmernost, opisovale vodo — tudi ni na izbiro v naših šolskih knjigah. Narobe! V naših šolskih knjigah se na vse mogoče načine hvali vinska trta! Vsa čast ji, a iz šole ven ž njo!! Lepo Vas prosim, čemu se čudimo, da se pijančevanje širi, če se učenci že v šoli uče: „Zdrava bodi draga trta, neprecenljivi dar nebes; kras gorice, slava vrta, zemlje najsvetejši les!“ Mesto, da bi brali učenci v šolskih knjigah: „Gorje vam, kateri ste za vino piti mogočni junaki!“ — pa beremo:

„Prelepo rumeno, kot čisto zlato, le pijmo pošteno, prežlahtno blago!“

„Pijančevanje je mati vseh zločinov in hudobij. Ono zmede glavo, občutke in jezik, ono se vrže pogubno na vse telo. Najprej mu podleže sramežljivost; ono trati čas, je sramotna bolezen, mori нравnost, je nečast življenja, poguba duše“ (sv. Avguštin). Seveda, to so trde a resnične besede, res škoda, da jih ni v šolskih knjigah! Mesto tega pa je: „Sladka kapljica, veselje našega srca!“ — „Vince z gore — greje srce!“ — „Prijet'lje povabil, pa sam ga bom pil!“ itd. Ali pa učimo: „Iz njih (namreč iz grozdnih jagod) se dobiva pijača vseh pijač — vino!“ itd.

Moje mnenje je, da je šola s takimi frazami pijančevanje gojila in ga še goji! — V naš protialkoholni namen bi se morala šolska berila popolnoma reformirati. Na to naj se ozirajo pisatelji novih beril!

Računstvo.

Pouk v računstvu nam služi v toliko, da učencem kaže, koliko denarja se izda za nepotrebne opojnine in obenem učenca vodi k varčnosti.

Učenci naj delajo naloge, koliko bi si lahko pijanec prihranil: na dan, teden, mesec, leto itd. Ali morda take: Delavec zasluži na dan 2 K; vda se nezmernosti, vsled katere si nakoplje 6 tednov trajajočo bolezen. Zdravniku mora plačati 30 K, zdravila ga stanejo 15 K; za koliko denarja ga je nezmernost obrala? — Tone spije vsak dan vrček piva za 20 h, France isto vsoto vsak dan shrani in jo ob koncu leta nese v hranilnico, kjer se obrestuje po 4⁰/₀; na koliko naraste glavnica črez 15 let z obresti vred?

V Severni Ameriki je l. 1860—1870 uničilo žganje 3,000.000 ljudij, 100.000 otrok je poglajalo v sirotišnice,

150.000 v ječe, 1000 ljudi je napravilo blaznih, 2000 si je končalo življenje s samomorom; koliko ljudi je vsako leto nesrečno žganje v nesrečo pahnilo?

Na Nemškem se pridela približno 5,363,426 *t* rži. $\frac{1}{16}$ se je uporabi za žganje; koliko ton se je uporabi? itd. — Moje mnenje je: Dokler nimamo v naših učnih načrtih gospodarskega in gospodinskega pouka, se moramo pa pri računstvu bolj nanj ozirati in učence uriti, da si znajo računati dohodke in stroške na teden, mesec, leto itd.

Sezniniti jih tudi moramo z bistvom hranilnic in posojilnic in usposobiti jih, da si bodo znali voditi knjigovodstvo v svojem bodočem gospodarstvu.

Vsaka šola imej svojo šolsko hranilnico! Kjer je domača hranilnica, je to prav lahko.

Navadimo učence varčnosti, ohranili jo bodo tudi kot mladeniči in moške in bodo svoje težko prislužene novčice nosili v hranilnico mesto v gostilno.

Zgodovina.

V zgodovini moramo pred vsem poudarjati zmernost Slovanov in Špartancev. Kakor vemo, so Špartanci svoje sužnje opijanili, da so bili svareč zgled njih otrokom. Grajati moramo razkošnost Rimljanov, nezmernost Germanov.

Kjer in kadarkoli se nam nudi prilika, podajajmo učencem zglede zmerne in nezmerne življenja. O Karolu Velikem povejmo otrokom, da je bil zelo zmeren v jedi, a še bolj v pijači, pijanost se mu je gnusila! In Bog ne daj, da bi se bil kateri njegovih služabnikov upijanil, — iti je moral iz službe.

Menihi in duhovni niso smeli prestopiti praga gostilne! Karol Veliki je čakal veliko starost; a Aleksander

Veliki, vdan razkošju in nezmernosti, je končal svoj tek življenja v najlepših letih.

Do tridesetletne vojske je bilo žganje znano le pod imenom: Aqua vitae in se je prodajalo le v lekarnah za zdravila. Sedemletna vojna ga je prenesla iz lekarn v gostilne in za časa Napoleona I. se je preneslo iz gostiln v navadna stanovanja. Napoleonovih vojakov niso le Rusi, stepski ruski mraz, decimirali, — tudi žganje je k temu mnogo pripomoglo. Na ledinah Rusije so našli mnogo Francozov z žganjarsko steklenico v roki — zmrznenih!! Dokler niso poznali narodi žganjepitja, so bili mnogo bolj čvrsti in krepki; a odkar se širi nesrečno žganjepitje, narodi, kakor posamezniki — slabe! Da je to resnica, nas uči tudi dejstvo, da je iz onih krajev, kjer je razširjeno pijančevanje, mnogo manj za vojaštvo sposobnih fantov, nego tam, kjer pijančevanja ni!

Zemljepisje.

Poslopja iz starih časov, kakor: cerkve, gradovi, samostani, če so že v bližini ali ne, nam lahko služijo v naš namen; nastala so ob vročem potu, a niti požirka žganja niso takrat izpili! Mogoče ni daleč norišnica, opozori učenca, da je v nji mnogo žrtev alkohola! Morda je v bližini tudi kaznilnica; polovica kaznjencev se ima skoro gotovo zahvaliti alkoholu, da ima čast v nji sedeti. Kraji v domovini kakor zunaj domovine: solnčna Vipava, lepa Dolenjska, zelena Štajerska, južna nam Istra, vroča Dalmacija, črna Hrvatska, Ren in Mosel, zaspano Bavarsko, Rusija z vodko, z vinom sprti Turek, Angleško s svojimi abstinenti, Francosko s svojim Bordeaux, šampanjcem in konjakom, Portugalsko s Porto in otokom Madejro, Ogrsko s Tokajcem itd., vse

to se lahko uporabi. In Amerika, katere prebivalci (lisičarji) bodo kmalu zginili, uničeni po „ognjeni vodi“, kakor imenujejo žganje, ne sme biti pozabljena. Kadar potujemo po ledenem severu in po tleči Afriki, pripovedujemo jim, kako potujejo preiskovalci istih — brez alkohola (Nansen!), ker so dognali, da se onih, ki se alkoholizirajo, mnogo rajši primejo bolezni, kakor zdržnih.

Prirodoznanstvo.

Izmed vseh predmetov nam prirodoznanstvo še najbolj služi v naš namen. Učimo mladino naravo ne le z razumom spoznavati ampak negujmo in vzgajujemo nje čute tako, da ostane vpliv pouka do narave tudi preko šolskih let, da bodo odrasli ob nedeljah iskali zabave z družino v veličastju božje narave. V naravi naj iščejo užitka, a ne v žganjarskih beznicah! Ljubezen do narave vodi moža ob prostih urah v njegov vrtič, mu vzbuja veselje do cvetic, s katerimi krasi svoj dom; lep, poln ulnjak, majhen hlevček — vse to povzroči, da spoštuje svoj dom — bolj kot vsako gostilno. Ako se učitelj potruди pouk prirodoznanstva v tem smislu podajati, potem je že mnogo storil za zmernostno življenje.

Ko obravnavamo vinsko trto, pripovedujemo, kako nastane po vrenju iz sočnega sladkorja neka strupena snov — alkohol. Z veliko vnemo bodo učenci poslušali, če jim bode učitelj razlagal, da je to strup, ki se včasih rabi kot zdravilo, v večji množini zaužit pa načne možgane, izprija kri in uničuje človeško telo. — Pri obravnavi strupenih rastlin omenjaj isto! Ko obravnavamo krompir, žita kakor: ječmen, rž, riž itd., povejmo učencem, kako neumno je ljubi kruhek izpreminjati v pijačo.

Opozarjajmo jih, da ima majhen košček kruha več redilnih snovi, kakor dva litra piva itd. Učence moramo učiti spoznavati človeško telo in njega gojitev. Vedeti morajo kaj mu je v korist, kaj v škodo. Ker moramo že povsod biti nazorni, bodimo tudi tukaj in uvedimo v naše šole slike, ki nam predočujejo človeške organe pod vplivom alkohola. Pobičajmo, kolikor moremo, babjo vero, da je žganje, oziroma alkohol neko ojačevalno in redilno sredstvo! Povejmo učencem, da je bolj pametno nabirati bezgov cvet, kamilice in druge zdravilne rastline, ki se z boljšim uspehom uporabljajo, kakor katerokoli žganje.

Vsak učitelj naj, kolikor je v njegovi moči, pospešuje sadjerejo in čebelarstvo. Sadjereja in čebelarstvo sta sredstvi, ki omejujeta žganje in pivopitje.

Ponekod so uvedli v šole pouk o alkoholizmu samem. Kar so nekatere druge države storile, zakaj bi naša ne? Predvsem mislim tukaj, da naj se uvede pouk o alkoholu na učiteljiščih. Kjer se že poučuje somatologija in higijena, naj se še alkohol z vsemi njegovimi slabostmi.

Učitelji naj pri uradnih učiteljskih konferencah referirajo o njem.

Petje.

Priznam, da je petje velikega vzgojevalnega pomena, ki nam lahko izvrstno služi v naš namen, če bomo opevali: vire izpod skale, a vse pivske „zdravice“ opustili. Ven iz šole ž njimi! Pravo narodno petje v šolo, da bode ljudstvo zopet kakor v preteklih časih pod hladnimi, košatimi lipami prepevalo, mesto nespametne zdravice po beznicah tulilo!

Telovadba.

Dovolite, da o nji povem, kar pravi pedagog Diesterweg: „Welche Folgen hat der Turnunterricht nicht für das Leben!

Turnübungen der Knaben, Jünglinge und junger Männer auf freiem Platze, statt des Verbauerns und Sitzens in den Schenken und Schnapsbuden an Sonn- und Feiertagen.

Erneuerung edler Volksbelustigungen, Turnspiele und Volksfeste statt der Mücken, Fliegen, Fisch-, Wurm-feste! —“

Vse dosedanje razmotrivanje se je nanašalo le bolj na odrasle učence, a tudi v najnižjih oddelkih lahko učitelj s pridom deluje v zmernostni namen s tem, da učence svari pred požrešnostjo v jedi in pijači, pred škodljivimi jedili in pijačami, pred slaščicami itd. Če jim starši ponujajo pijačo, naj se ji odrečejo; če tega nikakor ne morejo, naj pa samo pokušajo. Žganja naj bi se nikoli ne dotaknili!!

Izgovore naj se: ne smem, mi je prepovedano. Pripovedujmo učencem za zgled, da je že mnogo otrok vsled žganjepitja ali drugih močnih pijač hudo zbolelo in večkrat tudi umrlo! — Lahko jim tudi povemo, kakšen vpliv ima alkohol na živali.

* * *

Posebej za deklice:

Pregovor pravi: grd je pijanec, a sedemkrat grša je pijanka. Tudi ni neznano, da se dobe ženske, ki se žrtvujejo Bahu in Gambrinu! In mnogokrat so ravno žene krive prežalostnih rodbinskih nesreč. Učenke moramo pred vsem voditi k snagi in rodoljubju. Snažno

in v redu držano stanovanje vabi očeta v krog njegove družine, a nasprotno ga odvrča in sili v gostilno. Šola naj se tudi bolj kot dosedaj zanimlje za znanosti in spretnosti, ki bodo učenkam dobro služile v bodočem oskrbovanju gospodinjstva. Pouk v ženskih ročnih delih naj se goji z vso vnemo. Kjer so okolnosti ugodne, naj se učenke višjih razredov uče kuhe in naprave okusnih jedi. Usposobimo jih, da si bodo znale voditi vzorno knjigovodstvo o svojem gospodinjstvu. Tudi morajo znati, kar je za njih poklic neobhodno potrebno, nekaj prirodoznanstva. V nobeni šolski knjižnici naj ne pogrešajo knjige: „Vrla gospodinja“. Vzgojimo narodu dobrih, vrlih gospodinj, in pijančevanje se bode omejilo!!

Izleti.

Šola pa tudi lahko praktično vodi učence k zmernosti in sicer z mnogovrstnimi slavnostmi in izleti, ki naj se vrše brez vsake alkoholne pijače! Razume se, da isto velja tudi za učitelja. Učitelj naj pokaže s svojim lastnim zgledom, da je boljši in zdraveji kos kruha in kozarec vode, kakor vrček vina, piva ali žganja. Kar lahko stori švicarski učitelj, zakaj bi mi ne?

Ko prideš s svojim „polkom“ do kakega „bridkega znamenja“, tolmači mu, da je kdo morebiti tu našel smrt, mogoče, da se je voznik zvrnil, mogoče, da so tega ali onega tu v pijanosti ubili, mogoče, da je tukaj kdo zmrznil ali vtonil itd. itd. — Gotovo bodo učenci umevali mrtev jezik „bridkih znamenj“, ki jih je povzročil — alkohol!! Če srečamo pijanca, ne pustimo ga zasmehovati, ampak pomilujmo ga!

Časopisi prinašajo mnogo nesrečnih posledic alkohola; berimo jih med odmori učencem, ki jih

bodo radi tudi doma pripovedovali in s tem bomo vplivali tudi na odrasle.

Mnogo bi se še lahko napisalo o učiteljevem delovanju za zmernostno gibanje v šoli, toda preidem k drugemu delu:

4.

Učitelj v boju proti alkoholu izven šole.

Znano je, da vsaka razvada pride od zgoraj: od višjih stanov na nižje. In dokler bode delavec, roko-delec, kmet ali dninar bolje situiranega človeka le pri vinu in pivu videl, kako cele večere pozno v noč prebija le po gostilnah, do tedaj ne moremo zahtevati od njega, da bi se ločil od priljubljene mu steklenice! Če je za priprostega neomikanega delavca sramotno upijaniti se z žganjem, je trikrat sramotnejše za omikanca, če se upijanja z vinom ali pivom. Vprašam: More li duhovnik, učitelj, sodnik, gospodar, oče oznanjevati zmernost, če sam ne pozna mere? Moral bi zardeti hoteč drugim pridigovati zmernost! Le en sam je odgovor na moje vprašanje: Učitelj more le tedaj zmernostno gibanje z uspehom pospeševati, če je sam zanj vnet in je učencem svojim, celi občini v dejanju in v besedi živ zgled zmernega, treznega, če že ne — zdržnega življenja!

Kajne, spoštovani tovariš, marsikdo si misli: popoln abstinent pa že ne, — rajši v grob! Toda to se ne zahteva od vseh, tudi zmernostna društva nimajo tega

„strašnega“ namena! Da bi le vsi zmerni postali in se vsaj nesrečnemu žganjepitju odrekli!

Gospodje tovariši! V prvi vrsti nam je na to delovati, da dá vsaj žganju vsakdo slovo, osobito pa vsak izmed nas, že radi zgleda in tudi radi lastnega interesa.

Po naši slovenski domovini kar rastejo društva: bralna, izobraževalna, zabavna, čitalnice itd. in učitelj ne bodi le njih ud, ampak jih še celo vôdi! V društvu imaš prelepo priliko delovati za zmernostno gibanje s predavanji. Med ljudstvo širi protialkoholne spise! — Ako si pevovodja pevskega zbora, ne trpi, da bi iz pevskega zbora postal — pivski zbor. — Predavaj ljudem, koliko in kako lepe ugodnosti imajo abstinentje.

Abstinent ima veselo z a v e s t, da ne kvari s svojim slabim zgledom ljudstva, da ni deležen kletev in zdi-hovanj, ki vsled pijančevanja dan za dnem romajo proti nebu. Abstinenta ne muči vest: Ostal bi bil pri svojih otrocih, med svojo družino; žena te je že tolikokrat prosila, ostani doma: z besedo, s pogledom, da, morda še s solzo v očeh!

Kdor trezno živi, je navadno trdnega zdravja in si daljša življenje. Res je, da tudi kak pijanec učaka izredno visoko starost, a res je tudi, da so taki redki. In če že kot pijanec učaka visoko starost, kako visoko bi še le kot treznik!

Abstinent in tudi zmernik si pridobi premoženje. Vsak oče stremi kolikortoliko za premoženjem, to je njegova dolžnost, da ob smrti ne zapusti svojih brez pomoči.

Gospodje tovariši! Vprašam Vas: ali nima abstinenca velike ekonomične vrednosti, zlasti za učitelja, ker mora s tako majhno plačo biti umetnik, da more svojo družino stanu primerno prehraniti?

Zmernost in zdržnost pridobita tudi mnogo časa, ki ga človek lahko mnogovrstno koristno porabi. Kdor ni prijatelj alkohola, ima veliko veselja do dela, ki dandanes spričo mnogih dolžnosti silno narašča.

Zavednost, trdno zdravje, blagostanje, čas, veselje do dela — to so prednosti abstinence in zmernega življenja.

V občeivanju s starši, bodisi pri sejah kraj. šol. svetov, na domu, pri skupnih sestankih — svari jih, da ne bodo podavali otrokom opojnin, da jih ne vodijo po gostilnah, na plesišča, na sedmine itd.

Tovariši! Ne bodimo kakor judovski duhovnik, in levit in ne pustimo, da se naš narod potopi v strasti ostudnega pijančevanja; stojmo mu krepko ob strani! Če se trudijo naši duhovniki, zdravniki in drugi stanovi ustaviti tok pijančevanja, — ali naj učitelj ob njih trudu roke križem drži?! Ne! Če kdo, se mora učitelj še pred vsem zanimati za to gibanje. Krepko v boj! Kadar bomo rešili narod pijančevanja — onda: vremena Kranjcem bodo se zjasnila.

5.

Protialkoholni nastop.

Nazorila: Pivo, vino, malinovec, čaj, mleko, limonada, voda, špirit; slike človeških organov.

1. Učitelj pokaže na steklenico piva in vpraša: Kaj je v tej steklenici? (Pivo,) Ga je že kdo izmed vas pil? (Skoraj vsi.) Kdo pa vam ga je dal? (oče, mati in drugi.) Kje pa ste ga dobil? (V gostilni.) Ker ste ga že pili, mi lahko poveste kak okus ima? (Grenak.)

Zakaj ga vendar ljudje pijejo? Pravijo, da si žejo gase. Kaj pa še pijejo, in sicer še bolj kakor pivo? (Vino.) Tudi vino ste gotovo že pili.

Sedaj vas pa vprašam: Ste li kaj občutili in zapazili na obrazu in v glavi? Obraz je postal rdeč in senci vroči. Kaj pa pijejo ljudje še poleg vina in piva, a ne postanejo ne rdeči ne vroči? (Vodo, mleko, limonado.) Kako imenujemo vse to, kar pijemo? (Pijače.) Povzetek.

2. Kam pa izteče pijača, ko jo izpijemo? Po požiralniku v želodec. (Se pokaže na sliki.) Oglejmo si želodec. Kateri reči ga lahko primerjamo? (Vreči.) Kakšen pa je neki želodec takrat, kadar ste lačni? (Prazen.) Kaj pa, kadar ste siti? (Poln, napet.) Res, kakor vreča! Pa oglejmo si želodčevo kožo natančneje. Kaj zapazimo v nji? Cevčice, kakor na roki. Kaj pa so te cevi? (Žile.) Kaj pa se pretaka po žilah? (Kri.) Kod pa so izpeljane žile? (Po vsem telesu.) Imenuj mi dele telesa! Povzetek.

3. Sedaj mi pa naštej, po katerih pijačah čuti človek vročino? (Žganje, vino, pivo.) To pa je, kaj ne, nekaj posebnega. Odkod neki to pride? Vedite, otroci, v teh pijačah je nekaj, kar vi že vsi poznate. (Učitelj vlije špirit v skledico.) Kaj je to? Fridi in poduhaj! (To je špirit.) Čemu pa rabimo špirit? (Da ž njim kaj grejemo ali kuhamo čaj.) Učitelj prižge špirit. Kaj vidite? (Špirit gori.) Pomnite: v vinu, pivu, posebno pa v žganju je tudi špirit, ki mu pa pravimo alkohol.

Sedaj si pa že lahko mislite, zakaj postane človeku po teh pijačah vroče. Špirit (alkohol) dela to. Kaj pijemo z vinom, pivom in žganjem? (Špirit [alkohol].)

Kam pridejo pijače? (V želodec.) Kam pride tudi špirit, ki je v pijačah? (Tudi v želodec.) V želodcu pa

začne tleti in gre v kri in s krvjo po žilah v glavo in v vse druge telesne dele. Kaj dela v želodcu? (Tli, gori.) Kaj pa v drugih telesnih delih? (Tudi tli.) V katerem delu se to najbolj čuti? (V glavi.) Povzetek.

4. A. pridi sem! Vtakni v plamen prst. (Ne.) Zakaj ne? (Speklo bi me in bi me bolelo.) Kaj ne, opekel bi se, to pa skeli. Kakšen pa postane želodec, če v njem tli in gori alkohol? (Tudi bolan.) Kaj pa se še pridi? (Kri.) In če se kri spridi, ali bode samo želodec bolan? (Ne, ampak vse telo.) Zakaj pa? (Ker se kri pretaka po vsem telesu in redi in živi vse telo.) Kateri udje pa najbolj občutijo bolezen, ki jo povzroči alkohol? (Glava, želodec, noge.) Na kom ste že kedaj to opazili? (Na pijanih ljudeh.) Kako pa se obnašajo pijanci? (Se kregajo, pretepajo, kolnejo, padajo po tleh itd.) Kakšen pa je razum pijanega človeka? (Zmešan.) Zakaj? (Ker mu gori alkohol v glavi.) Kako hodi zdrav človek? (Pokonci.) Kaj pa pijanec? (Noge se mu zapletajo; pada na tla.) Zakaj? Alkohol mu je vzel moč. Ve li kdo za kako bolezen v nogah? (Trganje.) Da, različne so bolezni, ki jih povzroča ta pijača v glavi, želodcu in po drugih udih. Kakšni postanejo ljudje, ki preveč pijejo alkoholne pijače? (Neumni in bolni.) Ako vsled alkohola zbole stari in odrasli ljudje, kaj bi se zgodilo šele z otroki, če bi uživali alkoholne pijače!? (Še prej in veliko bolj bi zboleli.) Pa ne samo zboleli, ampak celo umrli bi. Učitelj pripoveduje o otroku, ki je moral umreti radi zaužitega alkohola.

Kaj torej napravijo alkoholne pijače s človekom? Vzamejo mu razum, oslabe voljo, povzročajo smrtne bolezni. Povzetek.

5. Naštej mi nekatere alkoholne pijače! Kakšne so alkoholne pijače za naše telo? (Škodljive.) Še več kot

škodljive — strupene so! Kaj je alkohol? (Strup.) Naštej mi pijače, ki imajo alkohol — strup! (Učenec jih našteva.) Kakšnih pijač se moramo ogibati, če hočemo sami sebi dobro? (Alkoholnih.) Kaj pa naj pijemo? (Vodo.) Kaj pa še? (Mleko.)

Ko ste bili še majhni, ste pili mleko in ste postali čvrsti in močni. Kakšni bi pa bili postali, ako bi uživali alkoholne pijače? Zastrupljeni, krmežljavi, slabokrvni in polni bolezni. V mleku je obilo redilnih in zdravih reči (snovi), ki podele človeku zdravo kri, pa moč in krepost. Katera pijača je najboljša za otroke? (Mleko.) Katera pijača nam pa najprej ugasi žejo? (Voda.) Povzetek.

6. Branje primernege berilnega sestavka,

Kako šolarje organizirati zoper alkoholizem.

Po svojih skušnjah sestavil nadučitelj Rudolf Horvat.

Previdnost je hotela, da sem pred več kot 10 leti obolel za hudo živčno boleznijo, vsled katere sem bil primoran opustiti vsakršno uživanje opojnih pijač in sem tako nehote postal — abstinent. V daljšem času pa sem pozneje izprevidel, kolikega pomena je abstinenca za človeka zlasti v moralnem oziru, zato sem začel priporočati zdržnost tudi v šoli med mladino sprva bolj po malem, ali ko je leta 1906. bodrila „Piščalka“ v boj proti alkoholizmu, tedaj sem se vnel z vso silo tudi jaz za to idealno delovanje in v šolskem letu 1906/7 nastopil s posebnim referatom pri domači učiteljski konferenci.

Pri tej priliki sem predlagal vpeljati poseben „Zapisnik“, ki je potem učiteljstvo vanj vpisovalo zaznamke glede uživanja opojnih pijač oziroma abstinence med šolarji.

Ob takem izpraševanju so nam otroci prostodušno odgovarjali in pripovedovali, če so uživali opojne pijače prostovoljno ali prisiljeni i. dr. Od otrok smo sprva tirjali tudi „obljubo“, da se hočejo res zdrževati; ali spoznali smo, da ni to ravnanje pametno in ne pravo, zakaj prepogostokrat so jo „prelomili“ včasih lahko-miselno, včasih pa tudi zapeljani po odraslih razustnežih.

Zato smo pozneje sklenili otrokom samo priporočati abstinenco, zanjo pa se naj odloči vsak sam zase, vendar mora svoj sklep naznaniti staršem.

Pri vseh roditeljskih sestankih, ki smo jih priredili na tukajšnji šoli v zadnjih letih, sem zato prosil in poučeval starše, ne dajati otrokom opojnih pijač. Kakor sem potem poizvedel, so me ubogali vsi razun ene — matere, katera še nadalje daje svojim otrokom alkoholne pijače in dovoljuje sinu — šolarju kaditi cigarete!

Prvo leto mojega protialkoholnega delovanja je bilo kaj uspešno, saj je bila misel nova za naše ljudstvo in vsaka nova stvar navadno zelo miče.

Da so se pa našli pri tem plemenitem delovanju tudi zabavljachi, je samoobsebi umljivo; zlasti so bili glasni gostilničarji, kateri so mislili, da jim hočem odjedati njihov „kruh“.

Šolska mladina se je v prvih dveh letih tukajšnjega protialkoholnega delovanja držala tako trdno, da so se ji čudili domačini, še bolj pa tujci, ki so prihajali v naše vasi.

Toda nastopili sta leti preobilega vinskega pridelka, vrhu tega je otvoril neki tukajšnji posestnik „prodajo vina črez ulico“ in cena vinu je hipoma padla. Zdaj so ga pili celo v takih hišah, koder ga poprej niso imeli niti za cerkveni shod.

Da se je ta kuga zanesla tudi med šolsko mladino, je jasno, in tako je postalo naše protialkoholno delovanje skoraj brezuspešno, kar je trajalo nekaj manj kot dve leti.

Lanskoletna slaba vinska letina je sicer omejila vinopitje, toda zavladalo je žganje, kar me je posebno podžgalo, da sem se s podvojeno silo vrgel na tega še hujšega sovražnika.

Opozoril sem učiteljstvo na konferenčni sklep iz leta 1906, ki smo ga obnovili s pristavkom, da naš boj ne veljaj le alkoholizmu temveč tudi nikotinu —

cigaretam, ker se je posebno zadnja strupena razvada silno razširila med našo mladino. Novi boj se je pričel z začetkom tekočega šolskega leta.

V navdušenem, prepričevalnem ogovoru sem pozval vse otroke, da sklenejo se oprijeti najlepše čednosti, zdržnosti, ki je najboljši in najgotovjši pripomoček za zdravje in dobro učenje. Dokazal sem jim to iz lastnega življenja in priporočal, da naj slehrni sam pri sebi sklene ravnati se po mojem zgledu, zakaj če jaz lahko to izpolnujem, koliko lažje bodo oni storili enako.

Napovedal pa sem zdržnikom, da vpišem vsakega v „Zlato knjigo Zagorske šolske občine,“ obenem prejme vsak tak mal „junak“ v spomin lepo podobico.

Tako sem ukrenil v začetku, ne da bi od koga zahteval, naj mi obljubi, da hoče izpolnovati, kar sem naročil. Morda se bode komu zdelo napačno, da sem vpeljal „Zlato knjigo“ in podobice, ali odgovarjam mu: alkohol je najhujše zlo za mladino, zato je opravičeno, rabiti proti njemu vsakršno pošteno sredstvo, ki naj bode nekak protiutež in vidno znamenje otrokovega dobrega življenja.

Po preteku enega meseca obravnavam baš o škodljivem vplivu opojnih pijač na človeški organizem na podlagi Weichselbaumove slike.

Kar pozovem otroke, da naj vstanejo vsi oni, ki so se v preteklem mesecu docela zdržali uživanja opojnih pijač.

Z veseljem konstatiram, da jih je bilo mnogo na polovico vseh otrok. Pohvalim jih, zanikrneže pa poprašam po vzrokih, vsled katerih niso storili tako kot njihovi boljši součenci.

Ker jim obljubim, da ne bodem nikomur storil nič žalega, mi odkritosrčno naštevajo vsakovrstne za-

peljivosti in zapeljivce. Za zgled stavim tem omahljivcem nekatere druge otroke, ki so se vzlic tem zapeljivostim zdržali.

Naj navedem nekaj zgledov.

Starši učenca F. Č. so ga hoteli pripraviti do tega, da bi pil vino. Bilo je sredi meseca oktobra. Rečejo mu, da je mošt. Oni so namreč vedeli, da sem povedal otrokom v šoli, da smejo mošt piti tudi abstinentje, ker nima alkohola v sebi. Mladi navihanelec pa vtakne prst v kozarec z vinom in malo pokusi, ali ko spozna prevaro, ni hotel piti.

Pohvalil sem ga, imenoval junaka in pozval slabiče, da ga posnemajo.

D drugega dečka so zopet silili na vso moč, da naj vsaj pokusi malo vina. On se da pregovoriti, ali takoj izpljune požirek. Da sem še posebno njega pohvalil in stavil za zgled ostalim, je menda razumljivo. — Neko učenko so silili piti žganje; ona je le pomočila jezik v strupeno pijačo in ga obrisala z robcem.

Daleč proč od domače vasi je grabila učenka ponavljalne šole listje. Močno jo je začelo žejati, in oče ji ponudi žganja. Ona pa ga odločno zavrne in rajša trpi žejo kakor da prelomi zavezo.

Bilo je na Sveti večer. Kakor je običajno po mnogih hišah, so tudi v neki tukajšnji družini na ta večer skuhali čaj z rumom. Ponudili so ga hlapčiču, ki je obenem moj ponavljalec; ali on ga noče užiti, ker je videl gospodinjo vlti vanj — alkohol ter ostane „trden“, četudi se mu posmehujejo ostali domači.

Pri katehetski uri predstavim te vrle junake našemu sivolasemu gospodu župniku — katehetu, ki jih seveda enako pohvali, kar vpliva nanje tako zelo, da so vsi še danes najvstrajnejši abstinentje.

Po zopetnem preteku enega meseca, to je sredi novembra, pregledam v drugič svojo abstinenčno armado.

Toda zdaj zapazim, da so štirje „opešali“ — odpadli. Bila sta namreč med tem časom dva cerkvena shoda pri podružnicah, ob katerih prilikah imajo običajne „štruklje“ in se po hišah tudi nekoliko pije. Starši seveda pri tem silijo piti tudi otroke, ki tako zapeljani „padejo“.

Kaj je storiti sedaj učitelju? Ali naj „grešnike“ kar kratkomalo pahne od sebe in prepusti usodi?

Ne, tako ne stori prav pedagog, ampak odpusti jim za enkrat ter jih vzpodbudi, da se naj odslej bolj varujejo takega prestopka.

Tretjič še na kratko pregledam število svojih ljubih zvestih abstinentov pred božičnimi prazniki. Opomnim jih, da naj se zdržijo zlasti v teh svetih dneh, obenem pa še pozovem ostale neabstinate, da se tudi oni pridružijo svojim vrlim součencem vsaj ta kratek čas — na ljubo in v počaščenje božjega Deteta.

Končni uspeh tri in pol mesečnega vztrajnega protialkoholnega dela se je pokazal po Novem letu in je sledeči:

1.) Moj III. razred šteje 39 otrok. Od teh je bilo popolnih abstinentov 10 (deset), 5 dečkov in 5 deklic; vsi ti so se tudi zdržali kajenja in sem jih torej vpisal v „Zlato knjigo“.

Po enkrat oziroma dvakrat je pilo manj kot 1 kozarec vina 6; vsi so se pa zdržali žganja. Med božičnimi počitnicami sta samo 2 učenca pila nekoliko vina.

V II. razredu je bilo izmed 73 otrok 47 zdržnikov. Pred božičnimi prazniki jih je bilo 48, torej je odpadel v počitnicah eden. Ostali so pili po parkrat vino, 1 deček pa večkrat žganje, ki ga je pil, ko ga je

nosil iz prodajalne staršem domov grede. Kolikor je odpil, je dotočil ta nepridiprav z vodo. Ko ni nekoč mogel dobiti vode v znani hiši (pri nas na Krasu seveda manjka vode), jo je zajel iz — luže! Ta deček je zelo bled in najslabši učenec, ki zato služi kot nekako svarilo ostalim šolarjem.

Enako imam za svarilen zgled dečka, ki je star že 18 let, pa je še vedno majhen in šibak. Ta je že kot šolar mnogo pil žganja in še več pokadil cigaret.

V deški ponavljalnici so se zdržali razun treh vsi učenci žganja, 7 jih pa ni pilo tudi vina.

Ponavljalke so nekatere malo „pocukale“ žganja, ko jih je „bolel“ — trebuh.

Uspeh torej vobče ni slab, ampak celo dober; vendar pričakujem za II. termin, — to je čas od 2. januarja do po Veliki noči še boljšega, ker sem nekaj posebnih slučajev odpravil z osebnim pogovorom z očeti dotičnih otrok.

Zvedel sem na pr., da daje neki oče svojemu pastorku za „popotnico“ v šolo kozarček žganja. Hitro ga pozovem k sebi in on mi obljubi zagotovo, da ne stori tega nikoli več. Po otrocih se je namreč to razvedelo po vsej vasi in bilo ga je zato — sram. Dvomim, da bi bilo povsod na Kranjskem tako!

Sploh sem zlasti pri obravnavah šolskih zamud osebno prijemal očete, da ne smejo dajati otrokom opojnih pijač ali celo cigaret, kar se je žalibog tudi že primerilo.

Nekaj posebnega še omenim, kar sem zapazil že po Novem letu.

Vprašal sem nekega učenca, če se zdržuje pa on mi odvrne, da ni — zapisan! Takoj sem ga poučil,

da ne velja zdržnost samo za one, ki so že vpisani, temveč mnogo bolj za te, ki še niso pokazali toliko moči zdržati se par mesecev alkohola in nikotina. Naposled sem izrekel pričakovanje, da ga bodem mogel vpisati po Veliki noči.

Končno še dve besedi o „Zlati knjigi“ in potrati učnega časa.

Kar se tiče prve, je povsem priprosto urejena. Za vsak razred imam namreč po eno knjigo vezano z modrim ovojem, zlato obrezo in zlatim napisom. V njej pa so beli nečrtani listi, na katerih si vsak sam načrta, kakor mu ljubo ali se mu zdi primerno.

Jaz si na pr. načrtam po 6 rubrik. V prvo vpišem s svinčnikom imena abstinentov I. termina t. j. do Novega leta; v drugo daljnji uspeh z „da“ ali „ne“, ali pa nova imena itd., pri ponavljalcih zadnjeletnikih hočem uporabljati še 6. rubriko: Opombo za življenje.“ V to bodem eventuelno vpisal poznejše življenje abstinentov, 5. rubrika je namenjena za vpis po počitnicah. Imena celoletnih zdržnikov vpišem v 4. rubriko vnovič z rdečo tinto.

Mnogo se mi je očitalo, da s tem gotovo preveč zlatega učnega časa porabim. To pa nikakor ne odgovarja istini, zakaj za vse letošnje dosedanje vpisovanje sem porabil en četrť ure, in še ta žas je bil v pavzi po 2. uri.

Zato rečem, da je to le prazen izgovor ter nam lahko vsakdo sledi, kdor je **dobre volje!**

Še en krasen zgled, kaj se da doseči.

(Ponatisk iz „Zlate dobe“.)

Tudi iz naše košanske doline naj slednjič pokukamo abstinente v cenjeno „Zlato dobo“, saj nam ravno ona veliko pomaga pri abstinenci delu.

Začeli smo že leta 1908, in sicer v šoli. Pri mladini moramo začeti, da vzgojimo res trdne in značajne abstinentne. Naša šola trirazrednica ima take; to pa po triletnem opazovanju smelo trdim. **Skoro vsi učenci in učenke — do 300 — so abstinentje.** Pa kakšni!

V letošnjih božičnih praznikih je samo eden učenec 3. razreda pil malo vina, in to v deloma vinorodnem kraju. Na pustni dan so se pa vsi trdno držali. — Otroke smo privedli do tega s pogostim poučevanjem o škodljivosti alkohola in blagodejnosti abstinence. Prebiramo jim odstavke, ki so posebno značilni, iz „Zlate dobe“ i. dr. Tako smo pridobili otroke, ki jih vedno utrjujemo, — a po otrocih smo pa že tudi starše na abstinenco opozorili. Priredil sem v ta namen roditeljski sestanek, ki je bil izvrstno obiskan. Navzočih je bilo do 200 očetov, mater in drugih odraščanih. In kako li ne? Saj so agitirali otroci pri starših zanj. Pojasnoval sem staršem na dolgo in široko škodljivost alkohola; opisal sem jim pogubo, v katero drvi ljudstvo; pokazal sem jim slednjič pot rešitve v abstinenci. A kakor povsod, tako so mi tudi pri nas nekateri pritrjevali, drugi pa zmajevali z glavami. Ta me je vprašal, kam bo dejal vino, drugi kaj hoče z žganjem, ki ga nakuha, tretji zopet, kako

bo delal, če se ne bo krepčal z vinom in žganjem itd. Verujte mi, gospod urednik, da mi je bilo pošteno vroče, preden sem vsem odgovoril in se tako še precej dobro izrezal! Zadovoljni smo se razšli s sklepom, da se bomo o tem še pogovarjali.

Poizkusil sem tudi v društvih. Leta 1909 smo ustanovili abstinenčni krožek v Košanskem pevskem društvu. Ta še danes obstoji in ima precej članov.

Pri kmetijskem predavanju letos, ko sem predaval ravno o sadjarstvu, me pa opomnijo občani: „Gospod nadučitelj, kdaj bodete pa zopet o abstinenci predavali?“ O, kako sem bil vesel tega opomina! Takoj smo se pomenili, da bo drugo nedeljo popoldne in bomo ustanovili tudi abstinenčni krožek. Drugo nedeljo je bila šolska soba natlačeno polna. Kot star popolen abstinent sem se res potrudil, da navdušim naše ljudi do skrajnosti za abstinenco. In vrlo se mi je posrečilo. Velika večina jih je pristopila h krožku. — „Zlato dobo“ pridno prebiramo v šoli in doma in tako se naša armada tudi v košanski dolini širi, in skrbel bom, da se bode širila vedno bolj. Dobro poznam naše ljudi in zato sem jim povedal naravnost to-le: „Vaše domove prodaja — alkohol; vaše sinove goni v Ameriko in po svetu — alkohol; vašo mladino kvari in uničuje — alkohol; vero naših očetov in milo domovino nam bo vzel tudi — alkohol, ako se ne vzdramimo!“

Zato pa vsi na delo, da premagamo krutega sovraga! Začnimo pri mladini — in po njej pridemo do staršev! Stvar je važna in nujna!

Janko Grad, nadučitelj.

Op. uredn.: 1. Lahko se prakticira na oba načina: da se ne zahteva od otrok nič obljube, ampak se tisti, ki brez obljube abstinenco drže, vpišejo v častno knjigo; ali pa se vpišejo tisti, ki so obljubili. Saj se namreč tudi v tem slučaju ne smejo brž na prvo obljubo vpišati, ampak morajo biti nekaj časa na poskušnji; in šele če so to poskušnjo srečno prestali, napravijo pravo obljubo (zavezo), najmanj za eno leto ali tudi za dalj. Končno je obojni način skoro enak.

2. Ako tudi katehet na isti šoli dela v tem smislu, je najbolje, da učitelj in katehet delata vzajemno; potem bo uspeh tem gotovejši in bogatejši.

3. Da se pridobe starši, da ne bodo — kakor mnogi nespametni delajo — otrok odgovarjali od zdržnosti in jih sami zapeljevali k pijači, marveč da bodo delo učiteljevo podpirali, — zato naj se prirejajo roditeljski večeri, pri katerih naj jim učitelj temeljito razloži alkoholno vprašanje in veliko važnost zdržnosti za njih otroke.

4. Delo za treznost je politično brezbarveno. Vsak delavec dobrodošel! Tu se najdemo lahko vsi — pri pravem in resničnem delu za narod.

Slovenska protialkoholna literatura.

1. „*Žganju vojskó! slovó!*“ Spisal duhoven ljubljanske škofije (Janez Volčič). 1853.

2. „*Piščalka*“ za pijance, pivce in abstinence. Dva letnika: 1905, 1906, izšla v Zvezni tiskarni v Celju. 17 števil.

3. „*Zlata doba*“ ali treznost slovenskega naroda. Doslej 5 letnikov: 1907, 1908, 1909, 1910, 1911. Izhaja desetkrat na leto. Stane 3 krone. Naroča se pri upravnistvu v Ljubljani, Katoliška tiskarna.

4. *Početek protialkoholnega gibanja na Slovenskem*. Poročilo o I. slovenskem protialkoholnem shodu z nametkom. Sestavil J. Kalan. V Ljubljani. 1902. Tiskala Katoliška tiskarna. 46 strani.

5. „*Kaj je torej z alkoholom?*“ Vsem, ki so dobre volje, pojasnuje M. V. 1906. 70 strani.

6. „*Proti alkoholu brez dvoma!*“ Spisal Fr. Avsec. 1907. Razpravlja to vprašanje s fiziološkega stališča — prav dobro.

7. „*Sveta vojska.*“ Bog jo hoče! Kdo si upa vanjo? Knjižica za ljudstvo. Cena: 1 izvod 40 v, 10 izvodov à 30 v, 100 izvodov à 20 v. 1907. Strani 104. Najprimernejša knjižica za pojasnenje alkoholnega vprašanja in za razširjenje med ljudstvo. Pisana poljudno, živahno in krepko. Obsega pregled vsega vprašanja.

8. „*Gori! Pomagajte!*“ ali alkohol in nikotin. Zapeljanim in dobromislečim v pomislek: F. Š. Narodna tiskarna v Gorici, 1906. 68 strani.

9. *Poročilo o II. protialkoholnem kongresu v Ljubljani* 4. julija 1909. Posebni odtiski iz „*Zlate dobe.*“

10. „Šola v boju proti pijančevanju“. Poslovenil učitelj Fr. Gärtner. V Pulju. Tiskarna Krmpotič i. dr. 1900. Cena 60 v.

11. „Kaj mora vedeti šolska mladina o alkoholu“. Poslovenil F. G. 1906. Cena 40 v.

12. *Mali protialkoholni katekizem* za male pa tudi za velike ljudi. Izdalo društvo „Abstinent“. 1911. — Ta naj bi se pač razširil po vseh slovenskih šolah!

Posamezni sestavki so raztreseni po raznih knjigah, Mohorjevih in drugih.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000509406

